

EDEBİYAT NOTLARI

Mustafa Serif Onaran

Yahya Kemal'i yeniden yorumlamak

YENİ şiir anlayışları değişik değer yargıları getiriyor. Eski bir şaire başka açıdan bakmanın ilgi çeken anlamı var. Edebiyat dünyamıza yeni gelen **Gergedan** adlı derginin araştırma bölümünde "Eski Bir Anahtar Deliğinden Yeni Bakışlar" genel başlığı altında Yahya Kemal yeniden yorumlanıyor (Nisan 1987, sayı: 2). Burada Cemal Süreya'nın yazısı üzerinde durmak yararlı olacak.

Cemal Süreya, Yahya Kemal'de üç dönem görüyor. **Eski Şiirin Rüzgârıyla** yazdığı divan çalışmalarının sanatına bir şey kazandırmadığı, bu tür şiirlerinin çoğunda Nedim'i çıkış noktası yaptığı kanısındadır.

Cemal Süreya'nın Divan şiirini bilmediğini düşünmek fazla iyimserliktir. Bizim kuşak Divan şiirine özel bir ilgi duysa bile onu yeterince anlayamaz. O dünya görüşünü oluşturan nice ayrıntıyı bilmek gerekir. Yahya Kemal, Divan kültürünü özümsemiş bir şairdi. Ataç'ın Servet-i Fünuncular için söylediği "olmayan bir dille" yazmaya sürüklenenler arasında Yahya Kemal'i de varsaysak bile, o divan şiiri yorumlamalarında eski dilin altındaki sağlam şiir yapısı şaşırtıcı güzelliكتedir. Divan şiiri yorumlaması değişim belki o eski dille yazılmış şiirlere yeterli açıklığı getirmiyor. Yahya Kemal, Divan şiirinin devamı değildi. Divan şiirine benzemeyen değişik bir şiir geliştiriyordu. Cemal Süreya'nın **Kendi Gök Kubbe**mi'z'de başyapıt olarak gördüğü şiirler arasında bu eski dille yazılmış şiirlerin de yeri olduğunu sanıyorum.

Kendi Gök Kubbemi'z'de yer alan şiirlerin önemli bir bölümü, zamanla güzelliği yıpranmayan, şiirimizdeki büyük çalkantıyı yapan, yalın, sağlam, "bakımlı" şiirlerdir. Gerçekten bu şiirler başyapıt niteliğindedir. Ne var ki şiiri iyi tanımayan kişiler Cemal Süreya'nın Yahya Kemal'de üçüncü dönem olarak gördüğü "ahiret" şiirlerini daha bir önemser.

Fahir İz'den dinlemişim: "Ahiret" şiirlerine neden bu denli düştüğünü soruyor. "Halk bunlardan hoşlanıyor, ben de yazıyorum" diyor Yahya Kemal. Demek kendi inanmışlığı söz konusu değil. Kendi şiir olanaklarını kullanarak geniş okur kitlesini kazanmaya çalışıyor. Başyapıt niteliğindeki şiirlerinde de "ahiret" düşüncesi vardı. Artık kendini aşamayınca, alışılmış bir şiiri kullanınca, "ahiret" dünyasını anlatmak ölüm düşüncesinin yinelenmesine dönüşüyor.

Yahya Kemal, Mehmet Akif gibi inanmış bir insan değildi. Onun amacı şiir yazmaktır. "Ahiret" şiiri yaza-

caksa dinsel bir havaya girmek gerektiğini duymaktadır. **Safahat**'i başucu kitabı yapmışsa, o havaya girmek özlemini duyduğu içindir.

Hikmet İlaydın'dan dinlediğim bir anı var: Yahya Kemal Paris'te Kadri Yörükoğlu'yla birlikte. Kadri Yörükoğlu, uzun yıllar Talim Terbiye Bakanlığı yapmış, Yahya Kemal'in "Kadriye Gazel" adındaki nefis şiirini adadığı arkadaşı, eski bir eğitimcidir. Yahya Kemal Paris'te Yörükoğlu'nu bir camiye gitmeye zorlar. Ancak namaz kılmaya eğilse bile diz çökmez. "Olmayacak bu iş" diye namazı bırakıp çıkarlar.

Yahya Kemal için önemli olan namaz kılmak, ibadet etmek değil, şiirine malzeme olsun diye o havayı yaşamaktır. Ne denli inandığını pek bilemeyiz. İç dünyasına yansıyan dinsel duygulanmalara, bunların şiirlerinde nasıl bir biçime girdiğine bakalım. Çünkü o, şiiriyle bu dinsel duyguyu okuyucusuna aktarma çabasıdır.

Yeni şiirin çarpıcı etkisine karşı korunma içgüdüsünden mi geliyor bu şiirler? Pek sanmıyorum. Yeni şiirin gücünü seziyordu. Adını sürdürebilmek için sıkça şiir yayımlamak gereğini duyuyor, şiirlerini uzun süre bekletmeyi göze alamıyordu artık.

Bir de Necati Cumali'nin beaırttığı gibi çevresine hayranlıklarıyla bir duvar örüyordu (İkbin'e Doğru, Etiler Mektupları, "Yahya Kemal", 5-11 Nisan 1987, sayı: 14): "Kendi akranları ya da en genci kendisinden on yedi yaş küçük olan Ahmet Hamdi Tanpınar gibi hayranları arasında yaşıyordu Yahya Kemal. Daha sonra gelenlere yer yoktu masasında. Kuşağından olup da yeteri kadar bağlılık görmediklerinin kimine küskündü, kimini de kendinden uzak tutmaya dikkat ediyordu."

Cemal Süreya'nın yazısında iyi anlayamadığım bir görüş var: "Divan'dan sonra şiirimiz işe bir sıfır noktadan başlamıştı" diyor. Daha önceki değerlere önem vermeyen, yeni değerler yaratan bir anlayış mı söz konusu? Oysa "1900'lü yılların başına kadar hemen tüm şairlerimiz, şiir sanatı yönünden ve elbet birikmiş deneyler mirasından yararlanamadıkları için, ilkindiler" sözleri önceki görüşle bağdaşmıyor mu?

Yahya Kemal'i yeniden yorumlamak!

Elbette Yahya Kemal'in şiiri dışında bir şiirin varlığını kabul etmeyen kimselerin harcı değil bu iş. Bu iş için şiire çok yönlü bakmak, ayrıca Yahya Kemal'in şiirini iyi tanımak gerek.

